בס"ד

שעור מורה מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת תרומה תשע"ו:

משנכנס אדר מרבין בשמחה ובאדר ראשון

א] אמרו חז"ל[1] "כשם שמנכנס אב ממעטין בשמחה כך שמנכנס אדר מרבין בשמחה", וכתבו בשם הגרשז"א[2] כתבו שאין כוונת חז"ל על פעולות מעשיות של שמחה, אלא מצוה להסיר מלבו כל עצב ודאגה. וק"ק שהרי בחודש אב המצוה היא למעט בבנין של שמחה ונטיעה של שמחה וכדו', וממה שאמרו כשם וכו', משמע שאותם דברים שהצטוינו להימנע מהם באב, מצוה לכוון מלאכתם ולעשותם דוקא באדר, ועיין[3].

ב] ובטעם השמחה כתב שם רש"י וז"ל "ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח", ומאידך בשפת אמת[4] כתב שכשם שבאב אבלים על חרבן הבית, כך באדר שמשמיעים על השקלים ואוספים שקלים לקרבנות חדשים בשנה הבאה מרבים בשמחה על חידוש העבודה.

ג] ובפוסקים דנו אם בשנה מעוברת מצוה להרבות בשמחה אף באדר הראשון, ובשו"ת שאילת יעב"ץ[5] ובשו"ת תשובה מאהבה[6] כתבו ע"פ דברי רש"י הנ"ל שרק באדר שני בו חל חג הפורים מצוה להרבות בשמחה[7], ולא באדר א'[8].

ד] ואמנם בשו"ת חת"ס[9] חתם "י"ט לאדר ראשון שמרבים בו בשמחה", הרי דפשיטא ליה לחת"ס דגם באדר ראשון מצוה להרבות בשמחה, אלא דבאמת טעמו צ"ע דאם סיבת השמחה באדר היא משום ימי הפורים שמגיעים, הלא אין מצוות ימי הפורים נוהגים אלא באדר השני.

ה] ויתכן דאזיל החת"ס לשיטתו, דהנה בחתם סופר[10] חידש שהחובה לנהוג מעט שמחה בפורים היא מן התורה, דהלא אמרו חז"ל[11] "ארבעים ושמנה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ

---

[1] תענית כ"ט.
[2] הליכות שלמה סוף פי"ח.
[3] ובשם ס' נימוקי או"ח ראיתי שכתבו שאכן בכל מה שמוסיף שמחה מקיים את מצוה זו.
[4] שם.
[5] חלק ב' סימן פ"ח.
[6] ח"ב סימן ש"א.
[7] והוסיף לבאר הריעב"ץ שכוונת רש"י ליישב מדוע בכסלו לא נאמר להרבות בשמחה, משום שרק באדר שבאים פורים ופסח יחדיו מצוה לשמוח, עיי"ש.
[8] וכן הוא בפשיטות ע"פ דברי השפ"א הנ"ל.
[9] חו"מ סימן כ'.
[10] חידושי חת"ס מגילה ו: ובש"ד.
[11] מגילה י"ד.

Mailing Address: POB 23288 Jerusalem 91231, Israel • phone: +972-2-571-5824
www.kayj.net • email: info@kayj.net • Shul location: 73 Nof Ramot
נוף רמות 73 • ת"ד 23288 ירושלים , מיקוד 9123102 • טלפון 02-571-5824

ממקרא מגילה, מאי דרוש.. ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממיתה לחיים לא כ"ש", וכתב החת"ס שכיון שק"ו הוא מי"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, א"כ החובה לחוג את חג הפורים היא מן התורה, אלא שמן התורה די בשמחה מועטת [שלא להספיד ולא להתענות], ושאר מצוות היום אינם אלא מדרבנן, והוסיף החת"ס לבאר שבשנה מעוברת כיון שאדר הראשון גם הוא שם אדר עליו וזריזין מקדימין למצוות, הרי במה שאין מתענים ומספידים בפורים קטן (י"ד אדר א') מקיימים ישראל את חיובם מן התורה, ואת שאר המצוות הנוהגות מדבריהם תיקנו לעשות באדר השני להסמיך גאולה לגאולה.
אשר לפי"ז פשוט דהמצוה לשמוח נוהגת אף באדר הראשון שהרי גם בו מקיימים את השמחה, ואדרבה לחת"ס את עיקר המצוה מן התורה מקיימים באדר הראשון.

ו] ואמנם עיקר חידושו קצ"ע, דהלא הרבה ניסים נעשו לישראל במשך הדורות בהם הם ניצלו ממות לחיים ולא מצינו שבכולם יש חובת שמחה דאו', וע"כ אין לנו אלא מה שתיקנו והכל מדברי חכמים, וצ"ב.

ז] ועוד נראה לבאר בענין, דהנה בעיקר המצוה לשמוח בכל החודש צ"ע מה הטעם בזה, הלא לא נעשה הנס אלא ביום הפורים, וע"כ שהוא משום ששם חודש אדר [החודש בו נולד משה] גרם לנס, וכנאמר במגילה "והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה...", ומטעם זה אמרו בתלמוד ירושלמי שמי שיוצא לדרך ואין לו מגילה יקרא את המגילה מתחילת החודש, [ויתכן גם שזה טעם נוסף מדוע בכסלו לא מצינו מצוה להרבות בשמחה משנכנס כסלו, ששם לא מצינו שחודש כסלו גרם לנס].
אשר לפי זה נראה שבאדר הראשון אף שאין עושים בו את ימי הפורים, מ"מ שם 'אדר' עליו, שהלא מהאי טעמא כתב הרמ"א[12] שיארצייט יש לעשות באדר א', וכדמצינו בגמ' שאף את פורים היה לנו לעשות באדר א' שאין מעבירים על המצוות, אלא שמסמך גאולה לגאולה עדיף, הרי דגם אדר הראשון שם אדר עליו.
שלפי זה יש מקום גם לדון דאף שבפועל אנו חוגגים את פורים באדר ב', מ"מ כל חודש אדר הוא זמן המסוגל לגאולה, ובכלל זה אף ימי אדר הראשון, שלכן נקט החת"ס שהמצוה להרבות בשמחה נאמרה גם באדר א'.

[12] או"ח תקס"ח ז'.